

نظرها و پیشنهاد های

جبهه ملی ایران

در باره پیش نویس

قانون اساسی جمهوری اسلامی

در شرایط بعد از انقلاب یکی از مهمترین اموری که در برابر ملت قرار داشت و هم اکنون نیز با همان اهمیت روبروی ما قرار دارد تنظیم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است. جبهه ملی ایران اعتقاد دارد که قانون اساسی جدید ایران باید بوسیله مجلس مؤسسانی که نماینده قاطبه ملت ایران باشد و نمایندگان آن در یک انتخابات عمومی و آزاد توسط مردم تعیین شوند تدوین و تصویب گردد. بدیهی است در صورتیکه قانون اساسی مصوب مجلس مؤسسان در یک فراندوم به نظر خواهی عموم گذاشته شود تصویب ملت موجب دوام و استحکام و اعتبار بیشتر چنین قانونی خواهد شد.

گرچه تنظیم پیش نویس قانون اساسی توسط هیئت یا هیئتهائی که از طرف مجلس مؤسسان ماء مور میشوند انجام میگردد ولی دولت موقت جمهوری اسلامی انجام این امر را به وزارت طرحهای انقلاب محول ساخت و کمیسیونی در آن وزارت بکار تهیه پیش نویس قانون اساسی پرداخت. جبهه ملی ایران نیز از قبل در نظر داشت راء سا " اقدام به تهیه طرح قانون اساسی جدید ایران بنماید و با توجه به سنن مبارزاتی نهضت ملی ایران و هدفهای انقلاب بزرگ ملی اسلامی و حقوق مردم زحمتکش ایران و هدفهائی که مسیر بعدی انقلاب و تکامل نهضت ملی در پیش خواهد داشت طرح اصول قانون اساسی جدید و مترقی ایران را پایه ریزی نماید و بدین منظور هیئتی از حقوقدانان و صاحب نظران را ماء مور تهیه طرح قانون اساسی نمود. ولی نظر به تحولاتی که در اوضاع سیاسی کشور روی داد و دولت موقت تحت تأثیر نظرات رهبری انقلاب نخست از تشکیل مجلس مؤسسان منصرف گردید و بعد با تشکیل مجلس مؤسسان با تعداد محدودی از نمایندگان موافقت نمود و اعلام داشت که طرح تهیه شده از طرف دولت مبنای بررسی نمایندگان مجلس مؤسسان قرار خواهد گرفت، جبهه ملی ایران مقتضی دید بجای کوشش برای تهیه طرح جداگانه قانون اساسی سعی خود را مصروف بررسی و اظهار نظر در مورد طرحی بنماید که از طرف دولت موقت برای بررسی مجلس مؤسسان تهیه شده است و قطعاً " مبنای رسیدگی و مطالعه مجلس مذکور قرار خواهد گرفت. در این مدت نیز نماینده جبهه ملی ایران در بعضی از جلسات کمیسیون تهیه طرح قانون اساسی شرکت کرد و نظرات جبهه ملی را با اطلاع کمیسیون رساند که برخی از آن نیز مورد توجه قرار گرفته است.

پس از آنکه پیش نویس طرح قانون اساسی از طرف دولت موقت انتشار یافت بررسیهای اولیه نشان داد که گرچه بعضی از نکات اصلی طرح نمیتواند مورد قبول قرار گیرد و اکثر اصول آن چه از نظر فن قانون گذاری و چه از نظر محتوی مواد باید مورد تجدید نظر اساسی قرار گیرد ولی در صورت انجام اصلاحات و تغییرات لازم، چارچوب و اساس طرح تنظیمی دولت میتواند با توجه به شرایط و احوال حاکم بر کشور مبنای مناسبی برای تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد.

بدین ترتیب جبهه ملی ایران بجای تنظیم و ارائه طرح جداگانه قانون اساسی جدید اقدام به بررسی طرح پیشنهادی دولت کرد و با انجام اصلاحات و تغییراتی در آن، طرح پیشنهادی را تکمیل نمود. از این رو طرح اصلاحی در مورد پیش نویس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در واقع نمیتواند طرح اصلی جبهه ملی ایران برای قانون اساسی جدید بشمار آید. جبهه ملی ایران با ارائه طرح اصلاحی معتقد است که در صورت انجام اصلاحات مذکور طرح تنظیمی دولت بنحوی تکمیل خواهد شد که با توجه به شرایط خاص و احوال فعلی

ایران طرح مذکور بعنوان طرح قانون اساسی دولت جمهوری اسلامی میتواند مورد قبول قرار گیرد و مبانی سازمانی حکومت و روابط قوای حاکمه را بنحو مناسب تنظیم نماید و آزادیهای فردی و اجتماعی و حقوقی ملت را در محدوده مقررات قانونی تضمین کند . در طرح اصلاحی جبهه ملی مجموعاً " ۹۹ اصل از ۱۵۰ اصل تغییر یافته است . در نتیجه در طرح اصلاحی ۷۷ ماده اصلاح و ۴ ماده بکلی حذف گردیده و بجای آن ۱۸ ماده اضافه شده است . این تغییرات در سه مورد انجام یافته است :

۱ - تغییرات بنیادی مانند تغییر اصول و مقررات مربوط به شوراهای منطقه‌ای و اختیارات محلی و طرز انتخاب و اختیارات رئیس جمهوری و نخست‌وزیر .

۲ - اصلاحات اساسی در اصول و مواد موجود بدون تغییر محتوای اصل بنحوی که از نظر قانونی و یا اجرائی بدون اشکال و قابل انطباق با هدفهای قانون اساسی باشد .

۳ - حذف عبارات زائد و نامتناسب و اصلاح عبارات از نظر حقوقی و اصطلاحات قانونی .

لازم به تذکر است که تغییرات اخیر تمام اصلاحاتی را از این قبیل که باید در عبارات متون اصول قانون اساسی بعمل آید در برنمیگیرد . متن و عبارت کلیه اصول چه از نظر حقوقی و چه از نظر ادبی مستلزم بررسی جدید و اصلاح آن از طرف صاحب نظران میباشد . این امر باید پس از تهیه متن نهائی قانون اساسی در مجلس مؤسسان از طرف هیئتی شامل حقوقدانان مجرب و ادیبانی که بمسائل و اصطلاحات حقوقی آشنائی دارند انجام پذیرد .

جبهه ملی ایران متن اصلاحی پیش نویس قانون اساسی را در اختیار دولت موقت جمهوری اسلامی ایران و کمیسیون بررسی قانون اساسی در وزارت طرحهای انقلابی قرار میدهد و آماده است که در مراجع مزبور وهمچنین برای کلیه علاقمندان و سایر هموطنان توضیحات لازم را در مورد تغییرات و پیشنهادات خود بیان نماید .

جبهه ملی انتظار بلکه اسرار دارد که پیشنهادات اصلاحی در مورد قانون اساسی بعنوان حداقل اصلاحات مورد توجه قرار گیرد و قانون بنحو مترقی اصلاح و تکمیل شود . اگر مجلس مؤسسان به ترتیبی تشکیل شود که تمامی قشرهای مملکت این مجلس را نمایندند خود تلقی نکنند و چنانکه تاکنون مرسوم بوده پیشنهادات و نظرهای اصلاحی مورد توجه قرار نگیرد و حتی چنانکه شایع است اصول مترقی و اساسی نظام مندرج در قانون مذکور که متناسب با شرایط فعلی جهانی است نیز تغییر کند باید خاطر نشان نمائیم که تشکیل مجلس مؤسسان و تصویب قانون اساسی نه تنها مشکلات و مسائل فعلی را برطرف نخواهد کرد بلکه دو صد چندان بر آشفتگی اوضاع خواهد افزود و کشور را بورطه نامعلومی سقوط خواهد داد .

جبهه ملی ایران

۱۳۵۸/۴/۳۱

این متن فقط حاوی اصولی است که اصلاح یا تغییر یافته یا کلاً حذف و یا اضافه شده است .
در زیر عبارات و کلماتی که تغییر یافته در پیش نویس قانون اساسی و در اصول اصلاحی خط کشیده شده
است .

اصول ۷۸ الی ۸۸ متن اصلاحی بجای اصل ۷۴ متن پیشنهادی و اصول ۱۵۲ الی ۱۵۴ متن اصلاحی بجای
اصل ۱۴۰ متن پیشنهادی دولت قرار گرفته است .

پیش نویس قانون اساسی دولت

اصل ۱ - نوع حکومت ایران " جمهوری اسلامی " است که ملت ایران در پی انقلاب اسلامی پیروزمندش در همه پرسى دهم و یازدهم فروردین ماه سال یکهزار و سیصد و پنجاه و هشت هجری شمسی با اکثریت ۹۸/۲٪ به آن رای مثبت داده است .

اصل ۲ - نظام جمهوری اسلامی نظامی است توحیدی برپایه فرهنگ اصیل و پویا و انقلابی اسلام با تکیه بر ارزش و کرامت انسان ، مسئولیت اودر باره خویش ، نقش بنیادی تقوی در رشد او نفی هرگونه تبعیض و سلطه جوئی فرهنگی سیاسی و اقتصادی و ضرورت استفاده از دستاوردهای سودمند علوم و فرهنگ بشری در جهت التزام کامل به همه تعالیم الهی اسلام .

اصل ۵ - بر مبنای آیه کریمه : یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوبا " و قبائل لتعارفوا ان اکرمکم عندالله اتقیکم " در جمهوری اسلامی ایران همه اقوام از قبیل فارس ، ترک ، کرد ، عرب ، بلوچ ، ترکمن و نظائر اینها از حقوق کامل " مساوی برخوردارند و هیچ کس را بر دیگری امتیازی نیست مگر بر اساس تقوی .

اصل ۶ - در جمهوری اسلامی ایران استقلال و آزادی از یکدیگر تفکیک ناپذیرند . هیچ فرد یا گروه و هیچ مقام و مرجعی حق ندارد به نام استفاده از آزادی بر استقلال و تمامیت ارضی ایران کمترین خدشهای وارد کند یا به حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور ، آزادی عقیده ، بیان ، قلم و آزادیهای مشروع دیگر را از کسی سلب کند یا قوانین و مقرراتی بدین منظور وضع کند مگر بر خط جنگ .

پیشنهاد اصلاحی جبهه ملی

اصل ۱ - حکومت ایران " جمهوری اسلامی " است .

اصل ۲ - نظام جمهوری اسلامی ایران نظامی است توحیدی برپایه تعالیم مترقی و انقلابی اسلام و فرهنگ اصیل و پویای ایرانی ، با تکیه بر ارزش و کرامت انسان ، مسئولیت او در باره خویش ، نقش بنیادی تقوی در رشد او نفی هرگونه تبعیض و سلطه جوئی فرهنگی سیاسی و اقتصادی و ضرورت استفاده از دستاوردهای سودمند علوم و فرهنگ بشری در جهت التزام کامل به همه تعالیم الهی اسلام .

اصل ۵ - بر مبنای آیه کریمه : یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوبا " و قبائل لتعارفوا ان اکرمکم عندالله اتقیکم " در جمهوری اسلامی ایران همه اقوام و افراد ایرانی اعم از زن و مرد از حقوق مساوی برخوردارند و هیچکس را بر دیگری امتیازی نیست مگر بر اساس تقوی .

اصل ۶ - در جمهوری اسلامی ایران استقلال و آزادی از یکدیگر تفکیک ناپذیرند . هیچ فرد یا گروه و هیچ مقام و مرجعی حق ندارد به نام استفاده از آزادی بر استقلال و تمامیت ارضی ایران کمترین خدشهای وارد کند یا به نام حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور ، آزادی عقیده ، بیان ، قلم و آزادیهای مشروع دیگر را از کسی سلب کند یا قوانین و مقرراتی بدین منظور وضع کند .

اصل ۷- جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود میدانند و رسیدن به استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد و بنابراین در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت سلطه جویانه در امور داخلی ملتهای دیگر از مبارزه حق طلبانه مستضعفین علیه مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت میکند .

اصل ۹- در جمهوری اسلامی سعی و کارو حاصل آن حق هر کس میباشد . هیچکس نمیتواند بعنوان مالیکت بر سعی و کار خود امکان سعی و کار را از دیگری سلب کند . امکان سعی و کار برای همه باید چنان فراهم گردد که هیچکس مورد بهره‌کشی و استثمار دیگران قرار نگیرد .

اصل ۱۰- جمهوری اسلامی ایران باید امکانات آموزش و پرورش را برای همه مردم کشور بطور یکسان فراهم کند تا هر کس بتواند فراخور استعدادش از آموزش و پرورش ورشد و شکوفائی برخوردار گردد و محدودیت امکانات سد راه پیشرفت او نشود .

اصل ۱۱- خانواده واحد بنیادی جامعه انقلاب ایران محسوب میگردد . قوانین باید اسباب استواری ازدواج را بر پایه توافق در عقیده و علاقه فراهم آورد و در تنظیم آنها حقوق خانواده بر حقوق فردی زوجین مقدم شمرده شود و روابط زن و مرد باید بر مبنای طهارت و تقوی و ارزشهای والای انسانی قرار گیرد و نه بر تفاخر ظاهری و مادی و هوسرانی .

اصل ۱۳- دین رسمی ایران اسلام و مذهب جعفری است که مذهب اکثریت مسلمانان ایران است و مذاهب دیگر اعم از حنفی ، مالکی ، شافعی حنبلی معتبر و محترم است و در مناطقی که مسلمانان پیرو این مذاهب اکثریت دارند مقررات محلی در حدود اختیارات شوری‌ها بر طبق این مذاهب خواهند بود ولی در

اصل ۷- جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود میدانند و رسیدن به استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد و بنابراین در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی دولتهای دیگر ، از مبارزه حق طلبانه مستضعفین علیه مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت میکند .

اصل ۹- در جمهوری اسلامی سعی و کارو حاصل آن حق هر کس میباشد . هیچکس نمیتواند امکان سعی و کار را از دیگری سلب کند یا نتیجه کار دیگری را بخود اختصاص دهد . نظام اقتصادی کشور باید چنان باشد که هیچکس مورد بهره‌کشی و استثمار دیگران قرار نگیرد .

اصل ۱۰- جمهوری اسلامی ایران باید امکانات آموزش و پرورش را برای همه مردم کشور بطور یکسان فراهم کند تا هر کس بتواند فراخور استعدادش از آموزش و پرورش ورشد و شکوفائی برخوردار گردد و محدودیت امکانات سد راه او نشود .

تحصیلات ابتدائی رایگان و اجباری باید برای عموم تاءمین گردد .

اصل ۱۱- خانواده واحد بنیادی جامعه انقلابی ایران محسوب میگردد . قوانین باید اسباب استواری ازدواج را فراهم آورد و در تنظیم آنها حقوق خانواده بر حقوق فردی زوجین مقدم شمرده شود و روابط زن و مرد باید بر مبنای طهارت تقوی و ارزشهای والای انسانی قرار گیرد نه بر تفاخر ظاهری و مادی و هوسرانی .

اصل ۱۳- دین رسمی ایران اسلام است . علاوه بر مذهب شیعه جعفری اثنی عشری که مذهب اکثریت مسلمانان ایران است ، مذاهب دیگر اسلامی نیز معتبر و محترم است ، در احوال شخصی و در تعلیم و تربیت دینی ، هر مسلمان در هر نقطه از ایران بر طبق مذهب اسلامی خود عمل میکند .

احوال شخصیه و در تعلیم و تربیت دینی ، هر مسلمان در هر نقطه از ایران بر طبق مذهب اسلام خود عمل میکند .

اصل ۱۷ - اعمال قوه مقننه از طریق مجلس شورای ملی است که از نمایندگان منتخب مردم تشکیل میشود و مصوبات آن پس از توشیح رئیس جمهور برای اجراء به قوه قضائیه و قوه مجریه ابلاغ میگردد . در امور مهم که به سرنوشت کشور و مسائل بسیار مهم اقتصادی ، سیاسی و اجتماعی مربوط باشد ممکن است تصویب قانون از راه همه پرسی و مراجعه مستقیم به آراء مردم صورت گیرد .

اصل ۱۸ - اعمال قوه قضائیه بوسیله دادگاههای دادگستری است که باید بر طبق موازین اسلام تشکیل شود و رسیدگی به دعاوی و حل و فصل آنها و حفظ حقوق عمومی و اجرای عدالت اسلامی بپردازد .

اصل ۲۳ - عقیده و حیثیت و جان و مسکن و شغل اشخاص محترم و از تعرض مصون است مگر به حکم قانون .

اصل ۲۵ - مطبوعات در نشر مطالب و بیان عقیده آزادند مگر در نشر مطالب مخالف عفت عمومی یا توهین به شعائر دینی ، اتهام و افترا و تعرض به شرف و حیثیت و آبروی اشخاص یا نشر اکاذیب جرائم مطبوعاتی و کیفیت مجازات و رسیدگی به آنها را قانون معین میکند .

اصل ۲۶ - تشکیل احزاب ، جمعیتها و انجمن های دینی ، سیاسی و صنفی آزاد است مشروط باینکه اصول استقلال ، آزادی ، حاکمیت و وحدت ملی و اساس جمهوری اسلامی را نقض نکنند . شرکت افراد در اینگونه گروهها آزاد است و هیچکس را نمیتوان از شرکت در

اصل ۱۷ - اعمال قوه مقننه از طریق مجلس شورای ملی است که از نمایندگان منتخب مردم تشکیل میشود و مصوبات آن پس از توشیح رئیس جمهور برای اجراء به قوه قضائیه و قوه مجریه ابلاغ میگردد . در امور بسط و مهم که به نظر رئیس جمهوری و تاءبید مجلس شورای ملی به سرنوشت کشور و مسائل بسیار مهم اقتصادی و سیاسی و اجتماعی مربوط باشد ممکن است تصویب قانون از راه همه پرسی و مراجعه مستقیم به آراء مردم صورت گیرد .

اصل ۱۸ - اعمال قوه قضائیه بوسیله دادگاههای دادگستری است که با الهام از تعالیم عالیه اسلامی و بر طبق قوانین به رسیدگی به دعاوی و حل و فصل آنها و حفظ حقوق عمومی و اجرای عدالت اسلامی میپردازد .

اصل ۲۳ - افراد مردم از حیث جان و مال و مسکن و شرف محفوظ و مصون از هر نوع تعرض هستند و متعرض احدی نمیتوان شد مگر بحکم و ترتیبی که قوانین کشور معین مینماید . عقیده آزاد و محترم و مصون از هر نوع تفتیش و تعرض است .

اصل ۲۵ - عامه مطبوعات و تاءلیفات آزاد است و ممیزی در آنها ممنوع میباشد . نشر مطالب مخالف عفت عمومی یا توهین به شعائر دینی ممنوع است . سایر جرائم مربوط به مطبوعات و تاءلیفات و کیفیت مجازات و ترتیب رسیدگی به جرائم مطبوعاتی را قانون تعیین میکند .

اصل ۲۶ - تشکیل احزاب ، جمعیتها و انجمنهای دینی ، سیاسی و صنفی و تبلیغ و نشر عقاید آزاد است مشروط باینکه اصول استقلال ، آزادی ، حاکمیت ، وحدت ملی و تمامیت ارضی کشور و اساس جمهوری اسلامی را نقض نکند .

اصل ۴۸ - مجلس شورای ملی از نمایندگان ملت که بطور مستقیم با رای مخفی انتخاب میشوند تشکیل می‌گردد. مصوبات اکثریت این نمایندگان برای همه ملت لازم الاجرا است. شرایط انتخاب شوندگان و انتخاب کنندگان را قانون معین میکند.

اصل ۵۱ - نمایندگان باید پیش از رسمیت یافتن مجلس بترتیب زیر سوگند یاد کنند و متن قسم نامه را امضاء نمایند: "من امضاء کننده این ورقه به خداوند قادر متعال و قرآن کریم و شرف انسانی خود سوگند میخورم که نگاهبان دست آورده‌های انقلاب اسلامی ملت ایران و مبانی جمهوری اسلامی باشم و ودیعه‌ای را که ملت به ما سپرده است بسان امینی عادل پاسداری کنم. در انجام وظائف و کالت تقوی پیشه کنم و همواره باستقلال و اعتلای کشور و حفظ حقوق ملت پای بند باشم از حریم قانون اساسی دفاع کنم و در گفته‌ها و نوشته‌ها و بیان عقاید خویش جز به استقلال کشور و آزادی مردم نیندیشم." (اقلیتهای مذهبی این سوگند را با ذکر کتاب آسمانی خود یاد خواهند کرد.)

اصل ۵۳ - مذاکرات مجلس شورای ملی باید علنی باشد و گزارش کامل آن در روزنامه رسمی منتشر شود. به تقاضای رئیس جمهور یا نخست‌وزیر یا یکی از وزراء یا رئیس مجلس یا ده نفر از نمایندگان ممکن است جلسه محرمانه با حضور همه نمایندگان یا با حضور عده خاص از آنها تشکیل شود. در صورت اخیر مصوبات این گروه خاص از نمایندگان وقتی معتبر است که به تصویب مجلس برسد.

اصل ۵۴ - وزیران با اجتماع یا به انفراد حق شرکت در جلسات مجلس را دارند و در صورتیکه مجلس لازم بداند مکلف به حضورند و هرگاه تقاضا کنند مطالبشان استماع میشود. وزیران میتوانند مشاوران خود را نیز همراه داشته باشند.

اصل ۵۲ - مجلس شورای ملی از نمایندگان ملت که بطور مستقیم و با رای مخفی انتخاب میشوند تشکیل می‌گردد. مصوبات مجلس لازم الاجرا است. شرایط انتخاب شوندگان و انتخاب کنندگان را قانون معین میکند.

اصل ۵۵ - نمایندگان باید پیش از رسمیت یافتن مجلس بترتیب زیر سوگند یاد کنند و متن قسم نامه را امضاء نمایند: "من امضاء کننده این ورقه به خداوند قادر متعال و قرآن کریم و شرف انسانی خود سوگند میخورم که نگاهبان دست آورده‌های انقلاب اسلامی ملت ایران و مبانی جمهوری اسلامی و فرهنگ اصیل ایرانی باشم و ودیعه‌ای را که ملت به ما سپرده است بسان امینی عادل پاسداری کنم. در انجام وظائف و کالت تقوی پیشه کنم و همواره به استقلال و اعتلای کشور و حفظ حقوق ملت و وحدت و تمامیت ارضی ایران پای بند باشم، از حریم قانون اساسی دفاع کنم و در گفته‌ها و نوشته‌ها و بیان عقاید خویش جزء به استقلال کشور و آزادی مردم نیندیشم." (اقلیتهای مذهبی این سوگند را با ذکر کتاب آسمانی خود یاد خواهند کرد.)

اصل ۵۷ - مذاکرات مجلس شورای ملی باید علنی باشد و گزارش کامل آن در روزنامه رسمی منتشر شود. به تقاضای رئیس جمهور یا نخست‌وزیر یا رئیس مجلس یا ثلث از نمایندگان ممکن است جلسه محرمانه با حضور همه نمایندگان یا با حضور عده منتخبی از آنها تشکیل شود. در صورت اخیر مصوبات این عده از نمایندگان وقتی معتبر است که بتصویب مجلس برسد.

اصل ۵۸ - وزیران و معاونان وزارتخانه‌ها حق شرکت در جلسات مجلس را دارند و در صورتیکه مجلس لازم بداند مکلف به حضورند و هرگاه تقاضا کنند مطالبشان استماع میشود.

اصل ۵۵ - مجلس شورای ملی در عموم مسائل و در حدود صلاحیت مقرر در قانون اساسی میتواند قانون وضع کند .

اصل ۵۷ - تغییر قوانین عادی در صلاحیت مجلس شورای ملی است . مفاد این ماده مانع از تغییری نیست که داد رسان در مقام تمیز حق از قوانین میکنند .

اصل ۵۸ - بناهای دولتی و اموالیکه جنبه نفایس ملی دارد قابل انتقال نیست مگر با تصویب مجلس شورای ملی .

اصل ۶۰ - دادن امتیاز تشکیل شرکتها و مؤسسات عمومی و اعطای امتیاز انحصار در امور تجارتي و صنعتی و کشاورزی و معادن از طرف دولت بدون تصویب مجلس شورای ملی ممنوع است .

اصل ۶۵ - طرحهای قانونی و پیشنهادهای و اصلاحاتی که نمایندگان در خصوص لوایح قانونی عنوان میکنند و به تقلیل درآمد عمومی یا افزایش هزینههای عمومی می انجامد در صورتی قابل طرح در مجلس خواهد بود که در آن طریق جبران کاهش درآمد یا تاءمین هزینه جدید نیز معلوم شده باشد .

اصل ۶۸ - برقراری حکومت نظامی ممنوع است مگر هنگام جنگ بحکم قانون .

اصل ۷۰ - نمایندگان میتوانند دولت را استیضاح کنند . استیضاح در صورتی قابل طرح است که بامضاء ده (۱۰) نفر از نمایندگان برسد . پاسخ به استیضاح باید ظرف ده روز از تاریخ تقدیم آن از طرف دولت یا وزیر مسئول داده شود . مجلس پس از استماع

اصل ۵۹ - مجلس شورای ملی در کلیه امور و عموم مسائل بجز آنچه که تکلیف آن در قانون اساسی تعیین گردیده میتواند اتخاذ تصمیم نموده یا قانون وضع کند .

اصل ۶۱ - تغییر قانون اساسی از مختصات مجلس شورای ملی است .

اصل ۶۲ - اموال غیر منقول دولتی و مشترکات عمومی قابل انتقال نیست مگر به موجب قانون . انتقال اموال عمومی و دولتی که جنبه نفایس ملی یا تاریخی دارد مطلقاً ممنوع است تپهها و اماکن باستانی و تاریخی متعلق بدولت است و حفاری و بهره برداری از آنها بموجب قانون خواهد بود .

اصل ۶۴ - دادن امتیاز تشکیل شرکتها و مؤسسات عمومی در امور تجارتي و صنعتی و کشاورزی و معادن فرهنگ و بهداشت از طرف دولت بدون تصویب مجلس شورای ملی ممنوع است اعطای هرگونه امتیاز انحصاری به افراد و مؤسسات خصوصی اعم از داخلی و خارجی مطلقاً ممنوع است .

اصل ۶۹ - طرحهای قانونی و پیشنهادهای نمایندگان در صورتیکه مستلزم افزایش هزینه باشد بدون موافقت دولت قابل طرح نمیشود .

اصل ۷۲ - برقراری حکومت نظامی ممنوع است مگر در مواقع جنگ با تصویب مجلس شورای ملی و به ترتیبی که قانون مقرر میدارد .

اصل ۷۴ - نمایندگان میتوانند هیئت دولت یا هر یک از وزراء را استیضاح کنند . استیضاح در صورتی قابل طرح است که بامضای ده نفر از نمایندگان برسد . پاسخ به استیضاح باید ظرف ده روز از تاریخ تقدیم آن از طرف دولت یا وزیر مسئول داده شود . مجلس

پس از استماع پاسخ دولت یا وزیر مورد استیضاح
رأی اعتماد یا عدم اعتماد میدهد. در صورت اخیر
دولت و یا وزیر مورد استیضاح معزول است و نخست
وزیر یا وزیر معزول نمیتواند در هیئت دولتی که
بلافاصله تشکیل میشود شرکت کند.

اصل ۷۵ - نمایندگان مجلس را نمیتوان به مناسبت عقایدی
که در مجلس اظهار کرده یا بجهت رأیی که در مقام
ایفای وظائف نمایندگی خود داده اند تعقیب یا
توقیف کرد و هرگاه نماینده ای مرتکب جنحه یا
جنایتی مشهود شود مورد تعقیب قرار میگیرد. جریان
تعقیب باید بلافاصله به آگاهی مجلس برسد. ادامه
تعقیب تا سلب مصونیت موکول با اجازه رئیس مجلس
میشود. در صورتیکه نماینده متهم به ارتکاب جرم
غیر مشهود باشد به شرط سلب مصونیت تحت تعقیب
قرار میگیرد.

اصل ۷۶ - نخست وزیر پس از تشکیل و معرفی هیئت وزیران
باید بلافاصله از مجلس تقاضای رأی اعتماد کند.
در دوران تصدی در مورد مسائل مهم و مورد اختلاف
نیز دولت میتواند از مجلس تقاضای رأی اعتماد
نماید.

اصل ۷۷ - هر کس شکایتی از نمایندگان مجلس و یا قوای مجریه
و قضائیه داشته باشد میتواند به مجلس شورایی
اعلام کند. هرگاه شکایت درباره نماینده یا نمایندگان
مجلس باشد باید رسیدگی و به او پاسخ کافی داده
شود اگر راجع به دولت یا دستگاه قضائی باشد به
وزارتخانه مسئول فرستاده میشود تا مورد رسیدگی
قرار گیرد و پاسخ مقتضی داده شود.

مبحث سوم: شوراهای منطقی و اداره امور محلی

اصل ۷۸ - بمنظور دخالت مستقیم مردم هر ناحیه در اداره
امور منطقه خود شوراهای دهستان و بخش و شهرستان
و استان بر مبنای حدود جغرافیائی که بموجب قانون
مقرر میگردد تشکیل خواهد شد.

پاسخ دولت به دولت رأی اعتماد یا رأی عدم
اعتماد میدهد. در صورت اخیر دولت معزول است
و نخست وزیر یا وزیر مورد استیضاح نمیتواند در
هیئت دولتی که بلافاصله تشکیل میشود شرکت کند.

اصل ۷۱ - نمایندگان مجلس را نمیتوان به مناسبت عقایدی
که در مجلس اظهار کرده یا رأیی که در مقام ایفای
وظائف نمایندگی خود داده اند تعقیب یا توقیف
کرد ولی اگر نماینده ای مرتکب جنحه یا جنایتی
مشهود شود بلافاصله مورد تعقیب قرار میگیرد.
جریان تعقیب باید به آگاهی مجلس برسد. در
صورتیکه نماینده متهم به ارتکاب جرم غیر مشهود
باشد به شرط سلب مصونیت تحت تعقیب قرار میگیرد.

ماده ۷۲ - هیئت وزیران پس از تشکیل و معرفی و پیش از هر
اقدام دیگر باید از مجلس رأی اعتماد بگیرد. در
دوران تصدی نیز در مورد مسائل مهم و مورد اختلاف
دولت میتواند از مجلس تقاضای رأی اعتماد کند.

اصل ۷۳ - هر کس شکایتی از روش کار نمایندگان مجلس و یا
قوه قضائیه داشته باشد، میتواند به مجلس شورایی
اعلام کند. هرگاه شکایت درباره نماینده یا نمایندگان
مجلس باشد باید به او پاسخ کافی داده شود و اگر
راجع به دولت یا سیاست قضائی باشد به وزارتخانه
مسئول فرستاده میشود تا مورد رسیدگی قرار گیرد.

مبحث سوم - شوراهای منطقه ای

اصل ۷۴ - برای تأمین هر چه سریعتر رفاه عمومی و پیشبرد
اصلاحات بهداشتی، آموزشی فرهنگی و اقتصادی
با توجه به مقتضیات بومی و جلب همکاری مردم در
این مقاصد اداره امور هر روستا، بخش، شهر،

شهرستان، یا استان با نظارت شورایی بنام شورای ده، بخش، شهر، شهرستان یا استان که اعضای آنرا مردم همان محل انتخاب میکنند صورت میگیرد. حدود اختیارات و عمل و نحوه نظارت شوراهای مذکور و سلسله مراتب آنها را که باید رعایت اصول وحدت ملی و تمامیت ارضی و تابعیت حکومت مرکزی باشد قانون تعیین میکند.

اصل ۷۹ - اعضای شوراها بطور مستقیم از طرف مردم هر محل قطع نظر از ویژگیهای مذهبی و نژادی و زبانی انتخاب میشوند. نحوه تقسیم بندی شوراها و تعداد اعضا، شوراها و مدت و ترتیب انتخابات طبق قوانین مصوب مجلس شورای ملی خواهد بود.

اصل ۸۰ - در تقسیمات کشور و تعیین تعداد و حدود و استانها که طبق قانون معین خواهد شد تناسب جمعیت و ملاحظات اقتصادی و مقتضیات تاریخی و جغرافیائی و مذهبی و فرهنگ و زبان و سنن بومی و قومی تا حدودیکه مقدور باشد باید رعایت شود.

اصل ۸۱ - شوراهای شهرستان و استان برای اداره امور شهری و روستائی و همچنین خدمات فرهنگی و آموزشی و بهداشتی و درمانی و کار و کشاورزی و مسکن و وصول عوارض منطقه‌ای در حوزه صلاحیت خود حق وضع آئین نامه دارند ولی آئین نامه‌ها و بطور کلی تصمیمات شوراها نمیتواند خلاف قانون اساسی و سایر قوانین جمهوری اسلامی ایران باشد. همچنین آئین آئین نامه‌های شورای استان باشد.

اصل ۸۲ - بالاترین دادگاه مرکز استان در خصوص تعارض آئین نامه‌ها و تصمیمات شوراهای شهرستان اتخاذ تصمیم خواهد کرد تعیین تکلیف راجع به تعارض تصمیمات و مقررات شورای استان یا قوانین کشور در صلاحیت دیوان عدالت اداری است.

اصل ۸۳ - اداره امور محلی و امور مربوط به شهرداریها و بخشداریه‌ها و طرحهای شهری و برنامه‌های خانه سازی و شهر سازی طرحهای عمومی هر استان و منطقه، راهسازی در داخل استان و منطقه، امور

کشاورزی و ذخیره کردن مواد غذایی در حدود قوانین عمومی کشور، امور خاص منطقه در مورد محیط زیست و مراتع و جنگلداری در حدود قوانین عمومی کشور، امور مربوط به سدسازی و آبیاری در مواردیکه منابع آبی و توزیع آن فقط محدود به منطقه میشود، امور مربوط به بازارهای محلی و صنایع دستی و بومی، موزه و کتابخانه و بایگانی‌های محلی و منطقه‌ای و بناهای تاریخی منطقه‌ای و محلی و مقررات مربوط به آموزش و پیشبرد زبان و فرهنگ منطقه‌ای، علاوه بر فرهنگ ملی و زبان فارسی که در تمام مدارس معمول خواهد بود بسط و گسترش جهان گردی در منطقه - امور مربوط به ورزش و تفریحات، تعاون اجتماعی و نظارت و حفاظت از تاسیسات و ساختمانهای منطقه‌ای طبق مقررات مصوب شورای استان بر عهده شوراهای و سازمانهای محلی است. اداره امور پلیس در هر شهرستان بر طبق قوانین کشوری بر عهده فرماندار است.

اصل ۸۴ - همه افراد کشور دارای حق مساوی در رفت و آمد و استقرار و اقامت و تجارت و اشتغال و تحصیل در کلیه نقاط کشور میباشند. هیچیک از شوراهای نمیتواند برای نقل و انتقال کالاها ممنوعیت ایجاد کنند و یا عوارض محلی خاص برای کالاهائیکه از مناطق دیگر وارد و یا به آنها صادر میشود مقرر بدارند.

اصل ۸۵ - انتخاب دهمدار و بخشدار و شهردار از طرف شورای دهستان و شورای بخش و شورای شهر انجام خواهد گرفت.

اصل ۸۶ - انتخاب فرماندار یا پیشنهاد شورای شهرستان و تصویب استاندار برترتیبی که در قوانین مقرر میگردد انجام خواهد گرفت. استاندار یا پیشنهاد وزارت کشور از طرف هیئت دولت منصوب میشود.

اصل ۸۷ - عزل استاندار و فرماندار و انحلال هر یک از شوراهای از اختیارات دولت جمهوری اسلامی است.

اصل ۸۸ - از جمله امور مختص مجلس شورای ملی وضع قوانین

در موارد زیر است :

قوانین مربوط به تاءمین مساوات بین همه ایرانیان در استفاده از کلیه حقوق و نسبت به اجرای همه وظائف قانونی خود در سراسر کشور قوانین مربوط به تابعیت، مهاجرت، سلب تابعیت، اقامت اتباع بیگانه، حق پناهندگی، روابط و معاهدات بین المللی، دفاع و نیروهای مسلح، دادگستری، آئین دادرسی و کیفری و مدنی، قوانین تجارت و روابط بازرگانی خارجی و داخلی قوانین کار و بیمه‌های اجتماعی، قوانین مربوط به مالکیت صنعتی و ادبی و هنری، مقررات گمرکی، سیستم پولی و ارز و تسعیر آن، مقررات اعتباری بانکی، مقررات مربوط به اوزان و مقادیر و اوقات رسمی، قوانین مربوط به برنامه‌ریزی عمومی، اقتصادی، مالیاتهای عمومی و قروض و دیون خارجی، مقررات مربوط به هماهنگ کردن طب و بهداشت عمومی و مقررات محصولات و مواد دارویی، اساس نظام قانون تقسیمات اداری، مقررات مربوط به مصادره کردن اموال و ملی نمودن آنها، مقررات اساسی مربوط به قراردادها و امتیازات و دیون عمومی، ماهیگیری در دریاها، امر تجارت دریایی و هوایی و ثبت کشتیها و هواپیماها، امور مربوط به فرودگاهها و بنادر عمومی، کنترل هوایی و فضائی و امور مربوط به هواشناسی، امور مربوط به راه آهن و راههای کشوری، تنظیمات فنی و عمومی ارتباطات، مقررات عمومی حمل و نقل مربوط به امور پست و مخابرات، کابلهای هوایی وزیر دریائی و ارتباطات رادیویی، مقررات عمومی مربوط به حفاظت محیط زیست، مقررات عمومی مربوط به جنگلداری و مراتع، طرحهای عمومی که مربوط به چند استان یا منطقه میشود، مقررات اساسی معادن و انرژی تولید و انبار کردن اسلحه و مهمات، مقررات مربوط به مطبوعات و رادیو تلویزیون و بطور کلی وسائل ارتباط جمعی، مقررات مربوط به حمایت از فرهنگ و میراث هنری ملی و اسلامی، مقررات مربوط به ابنیه و موزه‌ها و کتابخانه‌ها و آرشیه‌ها و اشیاء عتیقه و کاوشهای باستانشناسی که مربوط به همه ایرانیان است امور مربوط به امنیت عمومی، مقررات مربوط

به درجات دانشگاهی و تعنی - صلاحیت ها و امور
مربوطه آمار عمومی و امور مربوطه تسهیل مبادلات
فرهنگی بین استانها و مازق .

اصل ۸۹ - ریاست جمهوری بالاترین مقام رسمی کشور در امور
داخلی و خارجی کشور است و تنظیم روابط قوای
سه گانه و ریاست قوه محریه را رعایت قانون اساسی
بعهده دارد .

اصل ۹۱ - رئیس جمهوری از طرف مجمع نمایندگان
مجلس شورای ملی و پنج نفر از اعضای هر یک از
شوراهای استان با انتخاب شورای مربوطه برای مدت
چهار سال با اکثریت مطلق اعضای مجمع انتخاب
میشود و انتخاب متوالی او تنها برای یک دوره دیگر
امکان دارد .

تبصره - نظریه لزوم انتخاب فوری نخستین رئیس
جمهوری ، انتخاب رئیس جمهوری مزبور استثنائاً
از طرف مجلس شورای ملی انجام خواهد گرفت .

حذف میشود .

اصل ۹۲ - در صورتیکه در نخستین دور انتخاب رئیس جمهور
هیچیک از داوطلبان نتواند اکثریت مطلق بدست
آورد برای بار دوم رای گرفته میشود . در دور دوم
تنها برای دو نفر از داوطلبانیکه در دور نخست آراء
بیشتری بدست آورده اند رای گیری میشود . در این
دور داوطلبی که آراء بیشتری داشته باشد انتخاب
میشود .

اصل ۷۵ - رئیس جمهوری بالاترین مقام رسمی کشور در امور
داخلی و روابط بین المللی و اجرای قانون اساسی
است و تنظیم روابط قوای سه گانه و ریاست قوه مجریه
را بعهده دارد .

اصل ۷۷ - رئیس جمهوری برای مدت چهار سال از راه مراجعه
مستقیم به آراء عمومی انتخاب میشود و انتخابات
او تنها برای یک دوره دیگر امکان دارد .

اصل ۷۸ - داوطلبان احراز مقام ریاست جمهوری باید آمادگی
خوبش را بطور رسمی اعلام کنند نحوه انجام انتخاب
رئیس جمهوری را قانون تعیین میکند .

اصل ۷۹ - رئیس جمهوری به اکثریت مطلق آراء شرکت کنندگان
انتخاب میشود ، ولی هرگاه در دور نخست هیچیک
از داوطلبان نتواند چنین اکثریتی بدست آورد ،
روز جمعه هفته بعد برای بار دوم رای گرفته میشود
در دور دوم تنها دو نفر از داوطلبانیکه دور نخست
آراء بیشتری بدست آورده اند شرکت میکنند ، لیکن
اگر بعضی از داوطلبان برنده آن دوره از شرکت در
انتخابات منصرف شوند ، انتخاب از میان دو داوطلبی
صورت میگیرد که بیش از دیگران رای داشته باشند .
شورای نگهبان قانون اساسی بر انتخابات نظارت
و نتیجه را اعلام میکند . در نخستین دوره انتخابات
رئیس جمهوری انجمن عالی نظار که طبق آئین نامه
تشکیل میشود ، نظارت بر انتخاب رئیس جمهوری
را بر عهده دازد .

اصل ۸۱ - هرگاه در ده روز پیش از روز رأی‌گیری یکی از داوطلبان فوت کند ، انتخابات بمدت دو هفته بقاءخیر میافتد ، اگر در فاصله دور نخست و دور دوم نیز یکی از دو نفر حائز اکثریت دور نخست فوت کند مهلت انتخابات تجدید میشود .

اصل ۹۴ - رئیس جمهوری در مجلس شورایملی در جلسه‌ای که با حضور رئیس دیوانعالی کشور و اعضای شورای نگهبان قانون اساسی تشکیل میشود ، سوگند نامه زیرا را قرائت میکند .

"من بعنوان رئیس جمهوری در پیشگاه ملت ایران به خداوند قادر و متعال و قرآن کریم سوگند یاد میکنم که پاسدار قانون اساسی و نگاهبان دین رسمی کشور باشم و همه وجود و استعداد و صلاحیت خویش را وقف خدمت بمردم و اعتلای کشور و ترویج اخلاق و پشتیبانی از حق و عدالت سازم ، از آزادی و حرمت اشخاص و حقوقی که قانون اساسی برای ملت شناخته است حمایت کنم و در حراست از مرزها استقلال ملی و تمامیت ارضی و استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور و صیانت فرهنگی ملی از هیچ اقدامی دریغ نورزم و با استعانت از خداوند و پیروی از پیامبر و ائمه اطهار علیهم السلام قدرتی را که ملت بعنوان امانتی مقدس بمن سپرده است همچون امینی پارسا و فداکار نگاهدار باشم و آنرا به منتخب ملت پس از خود بسپارم و از هرگونه خودکامگی بپرهیزم ."

اصل ۹۵ - توشیح قوانین با رئیس جمهور است ولی خودداری او از توشیح قانون در مهلت مقرر جز در موارد مصرح در قانون اساسی ، نمیتواند اجرائی و اجرای قوانین را پس از انقضای مهلت توشیح بقاءخیر اندازد ، مهلت توشیح قانون ده روز از تاریخ ابلاغ قانون به دولت است .

اصل ۹۷ - در امور مالی هرگاه رئیس جمهوری با توجه به نظر نخست وزیر اجرای قانون را بمصلحت نبیند میتواند تجدید نظر در آنرا با ذکر دلایل از مجلس

اصل ۸۲ - رئیس جمهوری در مجلس شورایملی در جلسه‌ای که با حضور رئیس دیوانعالی کشور و اعضای شورای نگهبان قانون اساسی تشکیل میشود سوگند نامه زیر را قرائت و اعضاء میکند :

"من بعنوان رئیس جمهوری در پیشگاه ملت ایران به خداوند قادر و متعال و قرآن کریم سوگند یاد میکنم که پاسدار قانون اساسی و نگاهبان دین رسمی کشور باشم و همه وجود و استعداد و صلاحیت خویش را وقف خدمت بمردم و اعتلای کشور و ترویج اخلاق و پشتیبانی از حق و عدالت سازم از آزادی و حرمت اشخاص و حقوقی که قانون اساسی برای ملت شناخته است حمایت کنم و در حراست از مرزها استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور از هیچ اقدامی دریغ نورزم و با استعانت از خداوند و پیروی از پیامبر و ائمه اطهار علیهم السلام قدرتی را که ملت بعنوان امانتی مقدس بمن سپرده است همچون امینی پارسا و فداکار نگاهدار باشم و آنرا به منتخب ملت پس از خود بسپارم و از هرگونه خودکامگی بپرهیزم ."

اصل ۸۳ - توشیح قوانین با رئیس جمهوری است ولی خودداری او از توشیح قانون در مهلت مقرر جز در موارد مصرح در قانون اساسی نمیتواند اجرای قوانین را پس از انقضای مهلت توشیح متوقف سازد مهلت توشیح قانون ده روز از تاریخ ابلاغ قانون به نخست وزیر است .

اصل ۸۵ - در امور مالی نیز هرگاه ریاست جمهوری اجرای قانون را به مصلحت نبیند میتواند تجدید نظر در آنرا با ذکر دلایل از مجلس بخواهد ولی پس از

تصویب مجدد باید آنرا توشیح کند. درخواست تجدید نظر نیز باید تا پایان مهلت توشیح انجام شود.

اصل ۸۶- در مواردیکه به پیشنهاد رئیس جمهور، تصویب عهدنامه یا لایحه همه پرسه گذارده میشود، مهلت توشیح قانون از تاریخی آغاز میشود که نتیجه همه پرسه بوسیله شورای نگهبان اعلام میگردد.

اصل ۸۷- رئیس جمهور نخست وزیر را انتخاب میکند.

اصل ۸۹- هرگاه بین قوه مجریه و مجلس شورایملی اختلاف نظر بوجود آید و توافق ممکن نگردد رئیس جمهور میتواند از راه همه پرسه انحلال مجلس شورایملی را بتصویب ملت برساند و در صورت انحلال باید بلافاصله انتخابات جدید مجلس اعلام وترتیبی داده شود که مجلس جدید حداکثر طی شش هفته از تاریخ انحلال کار خود را آغاز کند رئیس جمهور در هر دوره ریاست جمهوری فقط یکبار میتواند از این حق استفاده کند.

اصل ۹۰- اعلام عفو عمومی پس از تصویب مجلس شورایملی با رئیس جمهور است، همچنین رئیس جمهور حق دارد در حدود قوانین مجازات محکومان را تخفیف دهد.

اصل ۹۱- اعطای نشانها و عناوین افتخاری دولت با رئیس جمهور است.

اصل ۹۳- فرماندهی کل نیروهای نظامی با رئیس جمهوری است. رئیس کل ستاد ارتش جمهوری اسلامی به پیشنهاد هیئت وزیران و تصویب رئیس جمهور تعیین میشود.

اصل ۹۴- امضای عهدنامه های دولت ایران با سایر دولتها و همچنین امضای پیمانهای مربوط به اتحادیه های

به تواعد ولی پس از تصویب مجدد باید آنرا توشیح کند. درخواست تجدید نظر نیز باید تا پایان مهلت توشیح انجام داده شود.

اصل ۹۸- در مواردیکه به پیشنهاد رئیس جمهور و تصویب مجلس شورایملی تصویب عهدنامه یا لایحه همه پرسه گذاشته میشود مهلت توشیح قانون از تاریخی آغاز میشود که نتیجه همه پرسه به وسیله شورای نگهبان اعلام میگردد.

اصل ۹۹- رئیس جمهور با جلب نظر اکثریت نمایندگان مجلس نخست وزیر را انتخاب میکند.

اصل ۱۰۱- هرگاه ظرف یکسال بیش از دو بار دولت بر اثر رای عدم اعتماد مجلس معزول شود و یا بر اثر اقدام تعدادی از نمایندگان تشکیل جلسات مجلس واتخاذ تصمیم نسبت بمسائل مملکتی و پیشنهادها و لوایح دولت ظرف مدت دو ماه متوالی میسر نگردد رئیس جمهور میتواند مجلس را منحل کند. در صورت انحلال باید بلافاصله انتخابات مجلس اعلام وترتیبی داده شود که مجلس جدید حداکثر طی دو ماه از تاریخ انحلال مجلس قبلی کار خود را آغاز کند. رد لایحه بودجه دولت بمنزله رای عدم اعتماد محسوب است.

اصل ۱۰۲- عفو عمومی با مجلس شورایملی است ولی رئیس جمهور حق دارد در حدود قوانین مجازات محکومان را عفو کند یا مجازات آنان تخفیف دهد.

اصل ۱۰۳- اعطای درجات نظامی و نشانها و عناوین افتخاری دولت با رئیس جمهوری است.

اصل ۱۰۵- فرماندهی کل نیروهای نظامی با رئیس جمهوری است، رئیس کل ستاد ارتش و فرماندهان نیروهای سه گانه جمهوری اسلامی به پیشنهاد هیئت وزیران و تصویب رئیس جمهوری تعیین میشوند.

اصل ۱۰۶- امضای عهدنامه های دولت ایران با سایر دولتها و همچنین امضای پیمانهای مربوط به اتحادیه های بین

بین المللی با رئیس جمهور یا نماینده قانونی او است که پس از تصویب مجلس شورایی انجام میشود .

المللی با رئیس جمهور یا نماینده قانونی او است که پس از تصویب مجلس شورایی اعتبار قانونی خواهد یافت .

اصل ۹۵ - اعلان جنگ و متارکه آن و پیمان صلح پس از تصویب مجلس شورایی با رئیس جمهور است مگر در موارد فوری و اضطراری که رئیس جمهور با مشورت هیئت وزیران تصمیم میگیرد .

اصل ۱۰۷ - اعلان جنگ و متارکه آن و پیمان صلح پس از تصویب مجلس شورایی با رئیس جمهور است مگر در موارد فوری و اضطراری که رئیس جمهور پس از جلب موافقت هیئت وزیران راجع به اعلام جنگ و متارکه تصمیم میگیرد . پیمان صلح در هر حال باید به تصویب مجلس شورایی برسد .

اصل ۹۸ - در صورت فوت یا کناره گیری رئیس جمهور یا بیماری طولانی و یا سایر موجباتی که مانع از اجرای وظائف وی شود ، وظائف و اختیارات رئیس جمهور با استثنای اختیار مربوط به درخواست تجدید نظر نسبت به مصوبات مجلس و اقدام به همه پرسی با شورای موقت ریاست جمهوری است و این شورا حداقل یکماه و حداکثر ۵۰ روز پس از احراز آن موجبات نسبت به انتخابات رئیس جمهور جدید اقدام میکند .

اصل ۱۱۰ - در صورت فوت یا کناره گیری رئیس جمهور یا بیماری طولانی وی وظائف و اختیارات رئیس جمهور با استثنای اختیار مربوط به درخواست تجدید نظر نسبت به مصوبات مجلس و اقدام به همه پرسی با شورای موقت ریاست جمهوری است و این شوری حد اقل یکماه و حداکثر ۵۰ روز پس از آن تاریخ نسبت به انجام انتخاب رئیس جمهور جدید اقدام میکند .

اصل ۱۰۱ - تصویب نامه و آئین نامه های دولت پس از تصویب هیئت وزیران با اطلاع رئیس جمهور میرسد و در صورتیکه مصوبه ها را بر خلاف قوانین بیاید میتواند برای تجدید نظر به هیئت وزیران بفرستد .

اصل ۱۱۳ - تصویب نامه و آئین نامه های دولت ، پس از تصویب با اطلاع رئیس جمهور میرسد و در صورتیکه مصوبه ها را برخلاف قوانین بیاید میتواند برای تجدید نظر به هیئت وزیران بفرستد .

اصل ۱۰۲ - هرگاه رئیس جمهور به خیانت یا توطئه علیه امنیت کشور متهم شود ، مجلس شورای ملی باید به اتهام اورسیدگی کند و اگر سه چهارم همه نمایندگان مجلس رای به تعقیب او دادند هیئت عمومی دیوان عالی کشور به اتهام رسیدگی و بر طبق قوانین عمومی مجازات او را معین میکند . پس از رای مجلس به تعقیب تا صدور رای نهائی دیوان عالی کشور و رئیس جمهور از مقام خود معلق است و وظائف او را شورای موقت ریاست جمهوری انجام میدهد .

اصل ۱۱۴ - هرگاه رئیس جمهور به اقدام علیه امنیت داخلی و خارجی کشور یا سایر جرائم (جنحه و جنایت) در زمان خدمت یا بسبب آن متهم شود مجلس شورایی باید با اتهام اورسیدگی کند و اگر دو سوم همه نمایندگان مجلس رای به تعقیب او دادند هیئت عمومی دیوان عالی کشور به اتهام رسیدگی و درخواست ثبوت بزه بر طبق قوانین عمومی مجازات او را معین میکند . پس از رای مجلس به تعقیب تا صدور رای نهائی دیوان عالی کشور رئیس جمهور از مقام خود معلق است و وظائف او را شورای موقت ریاست جمهوری انجام میدهد . در چنین موردی هیئت عمومی دیوان عالی کشور فوراً و در اجلاس فوق العاده به اتهام رسیدگی خواهد کرد .

اصل ۱۰۳ - وزراء به پیشنهاد نخست وزیر و تصویب رئیس جمهور معین و برای گرفتن راءى اعتماد به مجلس معرفی میشوند . اداره امور کشور بعهده هیئت وزیران و مسئولیت اجرائی کلیه سازمانهای کشوری و لشگری با این هیئت است . تعداد وزیران و حدود صلاحیت هر یک از آنان را قانون معین میکند .

اصل ۱۱۵ - نخست وزیر مسئول اداره عمومی کشور است . وزراء به پیشنهاد نخست وزیر معین و بمجلس معرفی میشوند . اداره امور کشور بعهده هیئت وزیران است . مسئولیت وزارتخانه ها و کلیه سازمانهای کشوری و لشگری با این هیئت است . تعداد وزیران و حدود صلاحیت هر یک از آنان را قانون معین میکند .

اصل ۱۰۴ - ریاست هیئت وزیران با نخست وزیر است که بر کار وزیران نظارت دارد و با اتخاذ تدابیر لازم به هماهنگ ساختن تصمیمات دولت میپردازد و با همکاری وزیران خط مشی سیاسی دولت را تعیین و اجرای قوانین را تاءمین میکند . نخست وزیر در برابر مجلس مسئول اقدامات وزیران است .

اصل ۱۱۶ - ریاست هیئت وزیران با نخست وزیر است که بر کار وزیران نظارت دارد و با اتخاذ تدابیر لازم به هماهنگ ساختن تصمیمات دولت میپردازد و با همکاری وزیران خط مشی سیاسی دولت را تعیین و اجرای قوانین را تاءمین میکند نخست وزیر در برابر مجلس مسئول است .

اصل ۱۰۶ - هیچکس نمیتواند به مقام نخست وزیری و وزارت برسد مگر اینکه مسلمان و ایرانی الاصل و تابع ایران باشد .

اصل ۱۱۸ - هیچکس نمیتواند به مقام نخست وزیری و وزارت برسد مگر اینکه مسلمان و ایرانی و تابع ایران باشد .

اصل ۱۰۷ - وزیران در برابر مجلس شورای ملی مسئول و ضامن اعمال یکدیگرند و تازمانیکه بکار خود ادامه میدهد که در اجرای وظائف خود مورد اعتماد مجلس باشد .

اصل ۱۱۹ - وزیران در برابر مجلس شورای ملی مسئولیت مشترک دارند و تازمانی بکار خود ادامه میدهند که در اجرای وظائف خود مورد اعتماد مجلس باشند .

اصل ۱۰۹ - علاوه بر مواردیکه هیئت وزیران یا وزیری مأمور تدوین آئین نامه های اجرائی قوانین میشود هیئت وزیران حق دارد برای انجام وظائف اداری و تاءمین اجرای قوانین و تنظیم سازمانهای اداری به وضع تصویب نامه و آئین نامه و نظام نامه بپردازد ولی مفاد این مقررات هیچگاه نباید با متن و روح قوانین مخالف باشد . هر یک از وزیران در حدود وظائف خویش و مصوبات هیئت وزیران ، حق وضع آئین نامه و صدور بخشنامه را دارد .

اصل ۱۲۱ - علاوه بر مواردیکه هیئت وزیران یا وزیری مأمور تصویب آئین نامه های اجرائی قوانین میشود هیئت وزیران یا هر یک از وزراء بمنظور تاءمین اجرای قوانین و تنظیم سازمانها و انجام وظائف اداری به وضع تصویب نامه و آئین نامه و نظام نامه بپردازد ولی این مقررات هیچگاه نباید با مفاد و روح قوانین مخالف باشد .

اصل ۱۱۰ - صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی و ارجاع آن به داوری موکول به تصویب هیئت وزیران در هر مورد است .

اصل ۱۲۲ - صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی و ارجاع آن به داوری در هر مورد موکول به تصویب هیئت وزیران است .

اصل ۱۱۱ - نخست وزیر و هر یک از وزیران در صورتیکه متهم به خیانت یا توطئه علیه امنیت کشور گردند ، اتهام آنها در مجلس مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت و چنانچه اکثریت مجلس رای داد تعقیب متهم در هیئت عمومی دیوانعالی کشور بعمل میآید ، مجازات این جرائم تابع قوانین عمومی .

اصل ۱۱۲ - رسیدگی به اتهام رئیس جمهور و نخست وزیر و وزیران در مورد جرائم عمومی ، پس از تصویب مجلس شورایی ملی در دادگاههای عمومی دادگستری انجام میشود .

اصل ۱۱۴ - نظام مالیاتی باید عادلانه و مردمی باشد و چنان برقرار شود که هر کس از مواهب طبیعی بهره بیشتر برد ، بار هزینه های عمومی را بیشتر بدوش بکشد .

اصل ۱۱۶ - کلیه دریافتیهای مربوط به دولت در حسابهای خزانه داری کل متمرکز میشود و تمام پرداختیهای در حدود اعتبارات مصوب به موجب قانون انجام میگردد .

اصل ۱۱۹ - دیوان محاسبات کلیه حسابهای وزارتخانه ها و مؤسسات و شرکتهای دولتی و سایر دستگاههای که بنحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده میکنند بترتیبی که قانون مقرر میدارد رسیدگی و یا حسابرسی مینماید و مراقبت خواهد کرد که هیچ هزینه ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکرده هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد حسابها و اسناد و مدارک مربوط را برابر قانون جمع آوری و لایحه تفریغ بودجه هر سال را بانضمام نظرات خود به مجلس شورایی ملی تسلیم مینماید .

اصل ۱۲۳ - نخست وزیر و هر یک از وزیران در صورتیکه متهم به خیانت یا اقدام علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور و یا سایر جرائم (جنحه و جنایت) در زمان خدمت یا بسبب آن گردند اتهام آنها در مجلس مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت و چنانچه اکثریت مجلس رای داد تعقیب متهم در هیئت عمومی دیوانعالی کشور بعمل میآید ، مجازات این جرائم تابع قوانین عمومی است .

اصل ۱۲۴ - رسیدگی با اتهام رئیس جمهوری و نخست وزیران و وزیران معزول یا مستعفی در مورد جرائمی که بسبب مشاغل مذکور مرتکب شده باشند با اجازه مجلس شورایی ملی در دادگاههای عمومی دادگستری انجام میشود .

اصل ۱۲۶ - نظام مالیاتی باید عادلانه و مردمی باشد و چنان برقرار شود که هر شخص دارای ثروت و درآمد بیشتری باشد بار هزینه های عمومی را بیشتر بدوش بکشد .

اصل ۱۲۸ - کلیه درآمدهای مربوط به دولت در حساب خزانه داری کل متمرکز میشود و تمام پرداختها در حدود اعتبارات مصوب بموجب قانون انجام میگردد .

اصل ۱۳۱ - دیوان محاسبات کلیه حسابهای وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی و سازمانها تیکه از بودجه دولت اداره میشوند بترتیبی که قانون مقرر میدارد رسیدگی و یا حسابرسی مینماید و مراقبت خواهد کرد که هیچ هزینه ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکرده و هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد حسابها و اسناد و مدارک مربوط را برابر قانون جمع آوری و لایحه تفریغ بودجه هر سال را بانضمام نظرات خود به مجلس شورایی ملی تسلیم مینمایند .

ترتیب رسیدگی به حسابهای شرکتهای دولتی و مؤسسات تیکه برای اداره امور خود از کمک مالی دولت استفاده میکنند بموجب قانون معین خواهد شد .

اصل ۱۲۰ - آرتش جمهوری اسلامی ایران پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی کشور را بعهدہ دارد .

اصل ۱۳۲ - آرتش ملی جمهوری اسلامی ایران که از نیروهای سه گانه زمینی ، هوایی و دریائی تشکیل میشود حافظ استقلال و تمامیت ارضی کشور است و وظیفه اش در قبال مردم ایران تامین دفاع مطمئن از وطن و داشتن آمادگی برای دفع هرگونه تجاوز خارجی است .

اصل ۱۳۳ - دفاع از وطن یکی از مهمترین وظائف ملی است و به کلیه مردم کشور مربوط میشود .

اصل ۱۳۸ - محاکم دادگستری مرجع رسمی تظلمات عمومی است . ترتیب تشکیل محاکم و تعیین صلاحیت آنها منحصرا " بموجب قانون مقرر میگردد .

اصل ۱۲۵ - محاکم دادگستری مرجع رسمی تظلمات عمومی است تشکیل محاکم و تعیین صلاحیت محاکم منوط به حکم قانون است و کسی نمیتواند به هیچ عنوان دادگاهی تشکیل دهد .

اصل ۱۴۳ - دادگاه هر دعوی را با قانون تطبیق کرده و حکم آنرا تعیین مینماید و نباید بطور عمومی و قاعده کلی حکم بدهد .

اصل ۱۳۰ - محکمه باید حکم هر دعوی را با توجه به قوانین و سایر منابع حقوق اعلام کند و نمیتواند بطور عام راءئ دهد و قاعده کلی بوجود آورد .

اصل ۱۴۴ - احکام دادگاهها باید موجه و مستدل و مستند به مواد قانونی و اصولی باشد که بر طبق آنها حکم صادر شده است . تخلف از این اصل موجب نقض حکم در دیوان کشور میشود .

اصل ۱۳۱ - احکام دادگاههای باید مستدل و حاوی مواد قانونی و اصولی باشد که بر طبق آنها حکم صادر شده است . تخلف از این اصل موجب نقض حکم در دیوان کشور میشود .

اصل ۱۴۵ - محاکمات بطور علنی انجام میشود مگر آنکه به تشخیص دادگاه علنی بودن مخالف نظم یا امنیت عمومی و یا منافی عفت و اخلاق حسنه باشد . در امور خانوادگی و محاکمات راجع به اطفال دادگاه میتواند محاکمه را بطور غیر علنی احام دهد .

اصل ۱۳۲ - محاکمات علنی انجام میشود مگر آنکه به تشخیص دادگاه علنی بودن مخالف نظم یا منافی عفت عمومی باشد .

اصل ۱۴۷ - دادگاههای دادگستری مکلفند به دعاوی حقوقی موافق قوانین رسیدگی کرده حکم داده یا فصل نمایند و در صورتیکه قوانین موضوعه کشوری کامل یا صریح بوده و یا متناقض باشد یا اصلا قانونی در قضیه مطروحه وجود نداشته باشد دادگاههای دادگستری باید موافق روح و مفاد قوانین موضوعه و شرع و عرف و عادت قضیه را حل و فصل نمایند .

اصل ۱۳۴ - دادگاههای دادگستری مکلفند به دعاوی موافق قوانین رسیدگی کرده و حکم داده یا فصل نمایند و در صورتیکه قوانین موضوعه کشوری کامل یا صریح نبوده و یا متناقض باشد یا اصلا " قانونی در قضیه مطروحه وجود نداشته باشد ، دادگاههای دادگستری باید موافق روح و مفاد قوانین موضوعه و شرع و عرف و عادت قضیه را حل و فصل نمایند .

اصل ۱۳۵ - در مواردیکه قاضی نتواند حکم دعاوی حقوق را در قوانین موضوعه بیابد، باید با الهام از قواعد شرع، عرف قضاوت مسلم و آنچه عدالت و مصالح عمومی اقتضاء دارد حکم قضیه را صادر کند.

اصل ۱۳۶ - قضات دادگاهها مکلفند از اجرای تصویبنامه‌های و آئین‌نامه‌ها و نظامنامه‌های دولتی که مخالف با قوانین یا خارج از حدود وظائف قوه مجریه است خودداری کنند و هر ذینفعی حق دارد ابطال اینگونه مقررات را از شورای دولتی بخواهد.

فصل نهم - دیوان عدالت اداری:

اصل ۱۴۰ - بمنظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به ماء‌مورین یا واحدها یا آئین‌نامه‌های دولتی و احقاق حقوق آنها دیوانی بنام دیوان عدالت اداری تاسیس می‌گردد، حدود و اختیارات و نحوه عمل این دیوان را با رعایت استقلال قوه قضائیه، قانون تعیین میکند.

حذف میشود.

(تکرار ماده ۱۳۴ میباشد)

اصل ۱۴۸ - قضات دادگاهها مکلفند از اجرای تصویبنامه‌ها و آئین‌نامه‌ها و نظامنامه‌های دولتی که مخالف با قانون اساسی یا قوانین عادی یا خارج از حدود وظائف قوه مجریه است خودداری کنند. هر ذینفعی حق دارد ابطال اینگونه مقررات را از دیوان عدالت اداری بخواهد.

فصل نهم - دیوان عدالت اداری:

اصل ۱۵۲ - بمنظور تامین اجرای عدالت در اداره امور عمومی و جلوگیری از تبعیض و سوء استفاده مقامات اداری از اختیارات خود دیوانی بنام دیوان عالی عدالت اداری در تهران تشکیل میشود.

اصل ۱۵۳ - وظائف دیوان عدالت اداری عبارتست از رسیدگی بشکایات از تصمیمات و اقدامات کلیه مراجع و موسسات دولتی و شهرداریها و شوراهای محلی و تشکیلات وابسته بآنها و همچنین رسیدگی با اعتراضات بر مدلول تصویب نامه‌ها و آئین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها و سایر نظامات دولتی و شهرداری و محلی در مواردیکه تصمیمات و اقدامات مذکور برخلاف قانون بوده یا بعلت عدم صلاحیت مرجع مربوط یا تجاوز یا سوء استفاده از اختیارات یا تخلف در اجرای قوانین و مقررات و یا خودداری از انجام وظائف موجب تضییع حقوق افراد میشود.

اصل ۱۵۴ - هر شخص حقیقی یا حقوقی هر گاه از تصمیم و یا عمل حقوقی یک مقام اداری بشرح مذکور در اصل ۱۵۳ شکایت داشته باشد، به شرط آنکه آن تصمیم یا عمل به نحوی از انحاء موجب ضرر و زیان و یا سلب و یا تضییع حقی از او شده باشد میتواند به دیوان عدالت

اداری تظلم نموده و ابطال عمل مورد شکایت را تقاضا نماید .

دیوان در صورتیکه شکایت را صحیح تشخیص داد رای بر لغو تصمیم مورد شکایت یا رای بر اقدام قانونی که باید بعمل آید صادر خواهد نمود .

رسیدگی و صدور حکم راجع به خسارات ناشی از تخلفات مندرج در اصل ۱۵۳ با دادگاههای عمومی است . همچنین رسیدگی و صدور حکم راجع به دعاوی حقوقی علیه دولت و شهرداریها و موسسات وابسته در صلاحیت مراجع قضائی است .

مقررات مربوطه تشکیلات دیوان عدالت اداری و تشریفات دادرسی به موجب قانون خاص معین خواهد شد .

اصل ۱۵۸ - شورای نگهبان نظارت بر انتخاب رئیس جمهور و مراجعه به آراء عمومی (رفراندوم) را نیز بعهده دارد . درخواست مراجعه به آراء عمومی باید از طرف رئیس جمهور و موافقت دو سوم نمایندگان مجلس شورایی ملی باشد .

اصل ۱۶۰ - هیچکس نمیتواند بیش از یکی از مقامهای زیر را دارا باشد . قبول مقامهای دیگر بمنزله استعفای از مقام نخست است .

ریاست جمهور ، نخست وزیر ، وزارت و قائم مقامی و معاونت آن ، استانداری و فرمانداری ، نمایندگی مجلس شورایی ملی ، عضویت در شورای نگهبان قانون اساسی ، عضویت در شورای عالی قضائی .

تنها نخست وزیر و وزراء در مورد تصدی موقت وزارتخانههای دیگر از این قاعده مستثنی هستند .

اصل ۱۶۴ - در وسائل تبلیغ عامه (رادیو و تلویزیون) که دولتی هستند آزادی انتشار اطلاعات و بیطرفی بین سازمانها و جمعیتهای سیاسی باید تامین باشد . این رسانهها تحت نظارت مشترک قوای سهگانه اداره خواهند شد . ترتیب آنرا قانون معین میکند .

اصل ۱۴۶ - شورای نگهبان نظارت بر انتخاب رئیس جمهور و مراجعه به آراء عمومی (رفراندوم) را نیز بعهده دارد . درخواست مراجعه به آراء عمومی باید از طرف رئیس جمهور یا دو سوم نمایندگان مجلس شورایی ملی باشد و برای اجرا به شورای نگهبان تسلیم گردد .

اصل ۱۴۸ - هیچکس نمیتواند بیش از یکی از مقامهای زیر را دارا باشد . قبول مقام دیگر بمنزله استعفای از مقام نخست است .

ریاست جمهور ، نخست وزیر و نیابت آن ، وزارت و قائم مقامی و معاونت آن ، استانداری و فرمانداری ، نمایندگی مجلس شورایی ملی ، عضویت در شورای نگهبان قانون اساسی ، عضویت در شورای عالی قضائی .

تنها نخست وزیر در مورد تصدی وزارتخانههای دیگر از این قاعده مستثنی است .

اصل ۱۵۰ - در وسائل تبلیغ عامه (رادیو و تلویزیون) که دولتی هستند ، آزادی انتشار اطلاعات باید تاءمین باشد .

این رسانهها تحت نظارت مشترک قوای سهگانه اداره خواهد شد . ترتیب آنرا قانون معین میکند .

جبهه ملی ایران

۲۵ ریال